

REGIONY NAJBARDZIEJ ODDALONE

W Unii Europejskiej obowiązują środki specjalne ukierunkowane na wspieranie rozwoju regionów peryferyjnych Unii Europejskiej określanych jako regiony najbardziej oddalone. Są to: Gwadelupa, Gujana Francuska, Reunion, Martynika, Majotta i Saint-Martin (Francja), Azory i Madera (Portugalia) oraz Wyspy Kanaryjskie (Hiszpania). Celem tego wsparcia jest niwelowanie ograniczeń wynikających z oddalenia geograficznego tych regionów.

PODSTAWA PRAWNA

Artykuły 349 i 355 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

KONTEKST

Części terytoriów niektórych państw członkowskich UE znajdują się na oddalonych od Europy obszarach globu. Regiony te, znane jako regiony najbardziej oddalone, muszą mierzyć się z licznymi trudnościami związanymi z ich uwarunkowaniami geograficznymi, a w szczególności z: oddaleniem, wyspiarskim charakterem, niewielkim obszarem, trudną topografią i klimatem. Ich gospodarka opiera się na niewielu produktach (często produktach rolnych lub surowcach naturalnych). Cechy te ograniczają potencjał rozwoju tych regionów w przyszłości.

Obecnie istnieje dziewięć regionów najbardziej oddalonych:

- pięć francuskich departamentów zamorskich – Martynika, Majotta, Gwadelupa, Gujana Francuska i Reunion;
- jedna francuska wspólnota zamorska – Saint-Martin;
- dwa portugalskie regiony autonomiczne – Madera i Azory;
- jedna hiszpańska wspólnota autonomiczna – Wyspy Kanaryjskie.

Należy zaznaczyć, że regiony najbardziej oddalone nie są tym samym co kraje i terytoria zamorskie UE (KTZ). Wyróżniamy 25 KTZ, które mają powiązania konstytucyjne z następującymi państwami członkowskimi UE: Danią, Francją, Holandią oraz Zjednoczonym Królestwem. KTZ nie są częścią jednolitego rynku i muszą wypełniać obowiązki nałożone na kraje trzecie w odniesieniu do handlu, a w szczególności reguł pochodzenia, norm sanitarnych i fitosanitarnych oraz środków ochronnych. Stosunki stowarzyszeniowe UE z KTZ zostały określone w decyzji Rady 2013/755/UE, przyjętej w dniu 25 listopada 2013 r. W art. 355 traktatu lizbońskiego zezwala się Radzie Europejskiej, z inicjatywą zainteresowanego

państwa członkowskiego, na zmianę statusu danego francuskiego, duńskiego lub niderlandzkiego kraju lub terytorium zamorskiego (tj. regionów najbardziej oddalonych lub krajów i terytoriów zamorskich) bez konieczności zmiany traktatu. Na przykład do końca 2011 r. Saint Barthélemy było regionem najbardziej oddalonym UE, ale w 2012 r. zmieniło status na KTZ. Odwrotna zmiana nastąpiła w 2014 r. w przypadku Majotty o statusie KTZ, która na mocy decyzji Rady stała się regionem najbardziej oddalonym.

Tabela: Dane dotyczące regionów najbardziej oddalonych

	Odległość od stolicy państwa (km)	Powierzchnia (km ²)	Liczba mieszkańców	PKB na mieszkańca jako procent średniej UE (UE=100) (*)
UE-28	-	4 407 569,1	508 450 856	100
Francja***	-	633 186,6	66 415 161	106
Portugalia	-	92 226,0	10 374 822	77
Hiszpania	-	505 944,0	46 449 565	90
Azory	1548	2322,0	245 766	69,2
Wyspy Kanaryjskie	1850 (średnia dla wszystkich wysp)	7445,0	2 135 722	78,2
Gwadelupa	7578	1681,6	393 392	73,1
Gujana Francuska	7841	83 533,9	262 527	58,4
Madera	1041	802,0	256 424	73,39
Martynika	7641	1128,0	376 847	77,03
Reunion	9921	2503,7	850 996	69,92
Saint-Martin (**)	6700	86 (53 po stronie francuskiej)	36 457	-
Majotta	8444	374,0	235 132	30,75

(*) Dane za rok 2015, z wyjątkiem danych dotyczących Azorów, Madery i Martyniki (2014) i Gwadelupy (2016). Źródła: Eurostat, portugalski Krajowy Urząd Statystyczny
(**) Źródła: INSEE (Francja), 2015 i Ministère Français des Outre-Mer (francuskie Ministerstwo ds. Terytoriów Zależnych); brak aktualnych danych o PKB.
(***) Łączna powierzchnia Francji obejmuje regiony najbardziej oddalone, ale nie obejmuje KTZ.

Źródło: Eurostat 2015

CELE

Mimo znacznej odległości dzielącej regiony najbardziej oddalone od kontynentu europejskiego są one integralną częścią Unii Europejskiej, a wspólnotowy dorobek prawny w pełni obowiązuje na ich terytorium. Jednak ze względu na szczególne

położenie geograficzne tych regionów i związane z tym trudności należało dostosować strategię polityczną UE do ich wyjątkowej sytuacji.

Odnosne środki obejmują w szczególności takie dziedziny, jak polityka celna i handlowa, polityka budżetowa, wolne obszary celne, polityka rolna i polityka rybołówstwa oraz warunki dostaw surowców i dóbr konsumpcyjnych pierwszej potrzeby. Do potrzeb tych regionów mogą zostać dostosowane również zasady przyznawania pomocy państwa i warunki uzyskiwania dostępu do funduszy strukturalnych i horyzontalnych programów UE (np. specjalne środki dla regionów najbardziej oddalonych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)).

Oprócz przydziału specjalnych środków z EFRR, regiony najbardziej oddalone korzystają również – w dziedzinie rolnictwa – z programów POSEI (Programy szczególnych opcji na rzecz regionów oddalonych i wyspiarskich), finansowanych ze środków EFRG (zob. tabela poniżej). Programy te są ukierunkowane na dwa główne typy środków:

- szczególny system dostaw opracowany w celu ograniczenia dodatkowych kosztów dostaw związanych z podstawowymi produktami przeznaczonymi do spożycia przez ludzi, do przetwórstwa lub stanowiącymi środki produkcji rolnej;
- środki umożliwiające wspieranie lokalnej produkcji rolnej.

W okresie programowania 2014-2020 z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych regionom tym przyznano kwotę ok. 13 mld EUR obejmującą następujące środki:

Tabela: Środki z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na lata 2014-2020 przyznane regionom najbardziej oddalonym

Środki z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych przyznane regionom najbardziej oddalonym	(w mld EUR)
EFRR (w tym specjalne przydziały środków dla regionów najbardziej oddalonych i na Europejską współpracę terytorialną)	5
Europejski Fundusz Społeczny (EFS) (w tym Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (YEI))	1,9
Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)	1,5
Program POSEI (Program szczególnych opcji na rzecz regionów oddalonych i wyspiarskich) (finansowany z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji EFRG);	4,6
Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR)	0,3
Ogółem	13,3

Źródło: Komisja Europejska, czwarte Forum Regionów Najbardziej Oddalonych, 30-31 marca 2017 r.

We wniosku w sprawie polityki spójności na okres po 2020 r. Komisja przewidziała dalszy specjalny przydział środków dla regionów najbardziej oddalonych w ramach EFRR w wysokości ponad 1,5 mld EUR. Otrzymają one również 270 mln EUR w ramach programów współpracy („Interreg”).

EUROPEJSKA STRATEGIA NA RZECZ REGIONÓW NAJBARDZIEJ ODDALONYCH

W październiku 2017 r. Komisja opublikowała komunikat (COM(2017)0623) pt. „Silniejsze i odnowione partnerstwa strategicznego z regionami najbardziej oddalonymi UE”. W strategii tej proponuje się przyjęcie nowego podejścia w celu lepszego uwzględnienia specyficznych potrzeb każdego z dziewięciu regionów najbardziej oddalonych UE. Przyczyni się to do stworzenia nowych możliwości dla mieszkańców tych regionów, zwiększy konkurencyjność i innowacyjność w takich sektorach jak rolnictwo, rybołówstwo czy turystyka, a także pogłębi współpracę z krajami sąsiadującymi.

Strategia opiera się na czterech filarach:

- nowym modelu zarządzania opartym na silnym partnerstwie;
- wykorzystaniu atutów regionów najbardziej oddalonych;
- umożliwieniu wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy, oraz
- zacieśnieniu współpracy.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Choć wszystkie decyzje dotyczące tego, którym regionom zostanie przyznany status regionu najbardziej oddalonego, są podejmowane przez Radę Europejską, Parlament odgrywa bardzo aktywną rolę we wspieraniu regionów najbardziej oddalonych.

Parlament Europejski ma takie same uprawnienia jak Rada w odniesieniu do prawodawstwa dotyczącego najważniejszych strategii politycznych UE takich jak polityka regionalna, polityka rolna, polityka rybołówstwa i polityka edukacyjna. W swojej pracy Parlament uwzględnia szczególną sytuację regionów najbardziej oddalonych i wspiera inicjatywy ukierunkowane na przyspieszenie ich rozwoju.

W czasie negocjacji na temat ram regulacyjnych na lata 2014-2020 Parlament popierał zasadę, że regiony najbardziej oddalone powinny być traktowane w sposób zróżnicowany w odniesieniu do stawek współfinansowania, specjalnych przepisów EFRR dotyczących inwestycji produkcyjnych w przedsiębiorstwa oraz szczegółowych przepisów dotyczących programów europejskiej współpracy terytorialnej. Ponadto w 2014 r. Parlament przyjął rezolucję w sprawie optymalnego rozwijania potencjału regionów najbardziej oddalonych poprzez stworzenie synergii między funduszami strukturalnymi a innymi programami Unii Europejskiej. W rezolucji tej przypomniał o szczególnych cechach regionów najbardziej oddalonych i podkreślił potrzebę stworzenia synergii między wsparciem dla tych regionów realizowanym z funduszy strukturalnych a programami na szczeblu UE, takimi jak „Horyzont 2020”, LIFE+ i COSME.

Parlament rozpatrywał niedawno sprawozdanie z własnej inicjatywy w sprawie regionów najbardziej oddalonych, dotyczące głównie stosowania art. 349 TFUE i obejmujące takie obszary jak polityka handlowa UE, polityka morska, rybołówstwo i tzw. niebieski wzrost, polityka spójności, a także środowisko i energię.

Filipa Azevedo / Marek Kołodziejcki
05/2019

